

Adequar <i>Sa Granja</i> a uns objectius del sector agrari a Menorca.....	2
Menorca agrària	2
Sector agrari: distribució de la superfície i orientació de les explotacions.....	2
Idees sobre el sector vaques de llet.....	5
Exemples d'aules específiques	6
Assessorar i detectar problemes del sector	6
Objectius dels grups de gestió i de pràctiques.....	7
Annex	9
Definició de Cultius collits en verd (excloses llavors).....	9

Adequar Sa Granja a uns objectius del sector agrari a Menorca

Sa Granja ha de ser la referència del sector agrari¹, tant en l'aspecte formatiu com en el de la innovació. I el sector agrari, atès els problemes que generen el canvi climàtic, l'augment de la població, el deterior del medi, en especial la contaminació de nitrats de les capes freàtiques, ha de fer seus, al manco dos objectius claus:

1. Adoptar de manera gradual i progressiva els sistemes agronòmics d'acord amb les limitacions de l'entorn, i amb garanties per a la millora i manteniment de les condicions socials i econòmiques dels pagesos
2. Transformar, adequar i comercialitzar aquells productes agraris, que el clima i l'edafologia permetin, i que la seua qualitat satisfaci el consumidor

Amb el primer objectiu, crec, que cap lloc (des de propietaris, pagesos, treballadors assalariats, etc.) s'hi ha de sentir exclòs, ja que senzillament no posa en qüestió el sistema productiu sinó que intenta la millora del sistema agronòmic

Amb el segon objectiu, partim de la definició de qualitat com *adequació a l'ús*, i açò significa que no hi ha una definició única per determinar la qualitat d'un producte. El sistema de producció agrària no ha de *produir* "productes de qualitat", ha d'aplicar un sistema de *qualitat*, és a dir, que, en tota la seua cadena, es pugui garantir que s'empren pràctiques agronòmiques limitades per l'entorn i contrastades tècnicament. Per tant, serà en l'adequació i/o transformació del producte que hi entrarà la qualitat que vol el consumidor².

Després d'aquests objectius de caràcter general, per a cada activitat i per a cada producte s'hi hauran d'establir objectius a llarg i a curt termini.

Menorca agrària

En primer lloc hi ha d'haver una descripció exhaustiva del sector agrari, com actor principal, juntament amb els problemes que pugui tenir. A la vegada, s'hi han de descriure els problemes de Menorca, quant a superpoblació a l'estiu, a la demanda estacional de productes del camp, a la dificultat d'adaptació de qualsevol sistema productiu als canvis. Problemes directes de la població (aigua escassa i contaminada), àrees que abans eren agrícoles en procés de canvi, acceleració invasiva de massa arbòria. Estudi de les àrees de distribució, quins són els consumidors de cada àrea, i per què? Què ofereix cada àrea? Tot açò s'hauria de plantejar abans de qualsevol projecte de millora de Sa Granja.

Sector agrari: distribució de la superfície i orientació de les explotacions

Com a inici es poden consultar les dades de l'INE³, de les quals hem fet el següent resum.

¹ **Agrari**: Relatiu o pertanyent al camp (DIEC). Agrario: Perteneciente o relativo al campo (RAE). Per tant, millor emprar agrari en ves d'agrícola o agricultura en general.

² Per exemple, la *qualitat* d'un producte de consum no és, necessàriament, la mateixa per al consumidor que va a Mercadona que aquell que va a sa *placa*, però que també poden coincidir. Per adequació podem entendre, com exemple, el següent: un productor de mongetes lliura la seua producció i, possiblement, hi haurà consumidors que voldran les mongetes més primes i totes d'igual o semblant grandària (restaurants que facin ensalada russa), qui adequa la producció?. I amb açò tot, inclòs el formatge DOE. Aquí ha d'entrar el treball de la comercialització, no només entesa com "vendre bé".

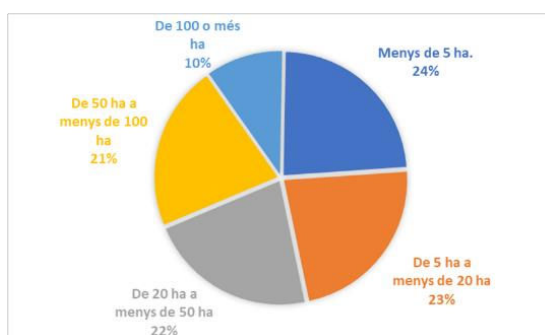
³ <https://ine.es/dyngs/INEbase/listaoperaciones.htm>

La superfície agrària és el 43,13% de la superfície de Menorca. Hi ha 29.983 hectàrees (ha) de superfície agrària útil (SAU), de la qual el 72,84% és terra llaurable, repartides en 682 explotacions.

Si bé hi ha moltes explotacions o llocs que fan de tot.

- El 33,43% de les explotacions tenen cultius arboris que ocupen el 1,54% de la superfície
- El 77,27% de les explotacions tenen prats permanents que ocupen el 25,61% de la superfície
- El 17,89% de les explotacions tenen horts casolans que ocupen 0,01% de la superfície
- El 4,4% de les explotacions tenen hivernacles que ocupen el 0,07% de la superfície.

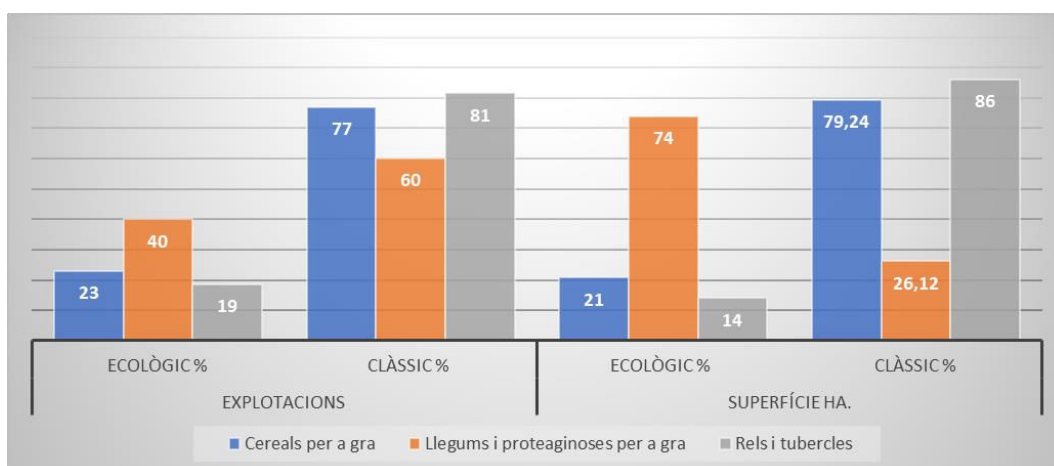
Pel que fa la dimensió en ha., veure el gràfic en percentatges sobre el total d'explotacions:

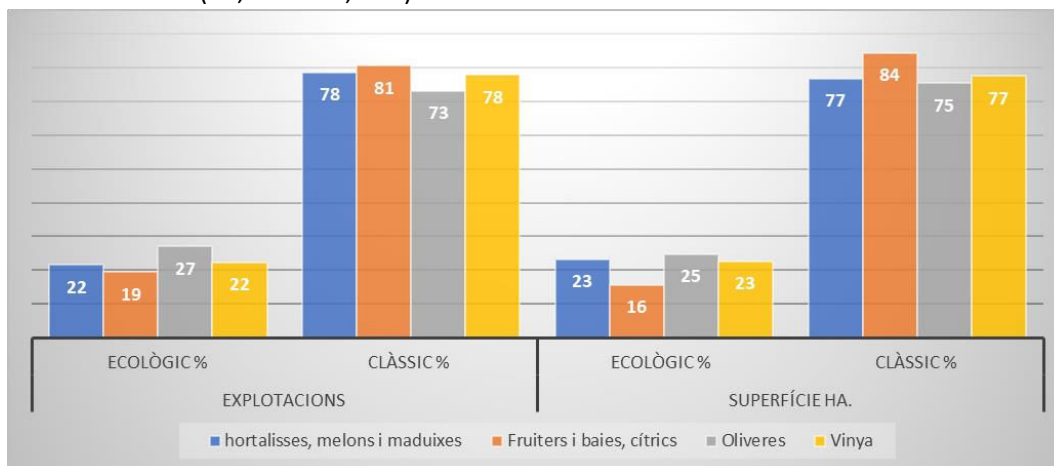
Els gràfics relatius a la **comparació entre agricultura clàssica i ecològica**, són interessants per demostrar la necessitat de que *Sa Granja* dirigeixi la seua activitat al conjunt del sector agrari.

El 10,67% de les explotacions practiquen el sistema ecològic, i ocupen el 8,49% de la superfície agrícola útil.

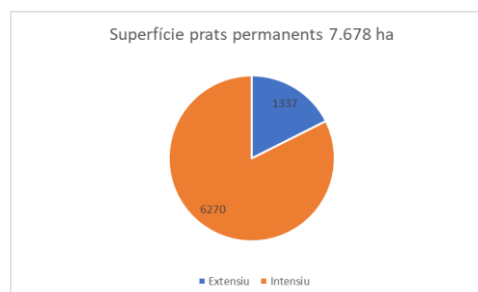
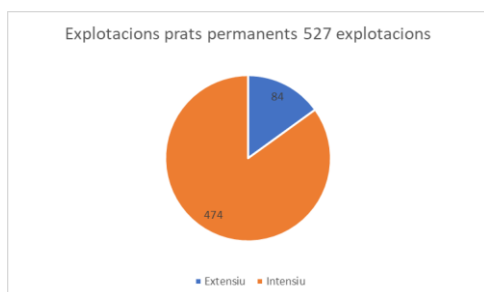
- Explotacions que fan **cereals per a gra** són 139 i ocupen 1.938 ha. (23% sistema ecològic amb el 20,76% de la superfície de l'activitat); 10 fan **llegums i proteaginoses per a gra** amb 49 ha. (40% ecològic i 73,88% de la superfície de l'activitat); **rels i tubercles**, 27 explotacions i 22 ha. (18,52% explotacions sistema ecològic amb el 145 de la superfície de l'activitat).

- Les explotacions que fan **cultius collits en verd** (veure annex 1) són 481 amb 19.343 ha (el 10,6% segueixen el sistema ecològic ocupant el 7,59% de la superfície de l'activitat).
- Les explotacions que fan **hortalisses, melons i maduixes** són 93 amb una ocupació de 123 ha (21,51% sistema ecològic, ocupació sobre l'activitat 23,3%); les que tenen **fruiters, baies i cítrics** són 55 amb 103 ha (19,47% i 15,71%); les explotacions amb **oliveres** són 37 amb 180 ha de superfície (27,03% i 24,75%); les que tenen **vinya** són 27 amb 112 ha. (22,22% i 22,56%)

- Hi ha 527 explotacions amb prats permanents els quals ocupen 7.678 ha, la majoria són intensives. Només l'11,01 % de les explotacions segueixen el sistema ecològic ocupant el 6,62% de la superfície de l'activitat

- **Ramaderia.** El 9,87% de les explotacions tenen aus de corral, el 49,20% tenen bovins, el 40,15% tenen porcí, i el 41,31% tenen oví. En tot el territori hi ha 19.607 UBM, repartint-se així:
  - 1,4% aus
  - 76,97% boví
  - 9,96% porcí
  - 11,67% oví i caprí

El 35% de les explotacions amb boví tenen menys de 20 UBM, el 22,55% entre 20 i 50 UBM, el 27,30% de 50 a 100 UBM i el 15,13% entre 100 i 500 UBM, no n'hi ha cap de més de 500 UBM. En total tenen **15.092 UBM**.

Les explotacions amb vaques (llet, carn, mixtes) són el 93,77%, i les estrictament lleteres són el 49,85% amb **7.628 vaques de llet**. El 25,60% de les explotacions amb

vaques de llet tenen entre 100 i 500 UBM, el 43,45% entre 50 i 100, i la resta 30,95% tenen menys de 50 UBM.

Idees sobre el sector vaques de llet

Agafem el sector de vaques de llet, com a punt d'anàlisi, que creiem pot servir per a tots els altres.

A l'esquema situem *Sa Granja* en el centre, com **enllaç** i, sobretot, com a **centre de referència**. Lògicament que a l'esquema hi ha d'haver, entre molts d'altres, afinadors, maduradors, transformadors, mercats locals i específics.

Sa Granja, com a centre de referència, ha de formar en els criteris agronòmics, sempre comptant amb les limitacions de l'entorn. I, a la vegada, ha de ser l'enllaç entre el sector agrari, les infraestructures d'investigació i innovació⁴, el sector transformador i les àrees de distribució i consum.

Per assolir aquestes funcions, serà necessari dotar de espais adequats -laboratoris i aules específiques- més enllà dels espais físics per a reunions, que avui no són tan necessaris, ja que les reunions es poden fer, segons el tema a tractar, a qualsevol lloc. Per tal que un centre com *Sa Granja* sigui de referència i, a la vegada, de trobada per dissenyar proves i millores, s'ha de dotar de personal i material (tot projecte que no tingui en compte açò serà un fracàs).

L'idea és passar dels bons plantejaments a fer-los en la pràctica.

Sa Granja, a més de les feines de formació professional, ha de ser un centre on s'hi *exposin* i s'hi practiquin les principals innovacions del sector, amb una mirada crítica que serveixi per a l'intercanvi entre transformadors, distribuïdors d'inputs, subministradors de maquinària, etc.

⁴ Quan ens referim a la recerca i innovació hem de ser humils i pensar que, possiblement, amb "bons lectors" de les investigacions que es fan arreu i que coneguin pam a pam el sector agrari local, seria un pas important

Exemples d'aules específiques

- **Aula de material de la munyida** (totes les indústries i/o distribuïdors de maquinària per a la munyida, de productes de neteja, etc., hi estaran amb les seves instal·lacions i productes, amb la finalitat de provar novetats i crear competència contrastada)
- **Aula o formatgeria i d'altres lactis** (per aquesta aula serà convenient contractar un mestre formatger que, a més de demostracions, podrà ser - hauria de ser – innovador de nous productes; aula que s'hauria de fer amb els transformadors, curadors, etc.). En aquest punt, no podem oblidar que el **formatge** és un producte de llarg recorregut, físic, organolèptic, nutritiu i econòmic. Dona estabilitat a la producció de llet, i no s'acaba en una denominació d'origen, sinó que hauria de començar en ella. L'elaboració de formatge i d'altres lactis té un camí que s'ha de recórrer, investigant i provant més transformacions, i, així, arribar a oferir nous productes basant-se en la llet produïda amb farratges, de manera majoritària. El problema de la llet és que a Espanya el 40% de la producció va a llet de consum, i a la UE en conjunt només és el 13%.
- **Aula d'adequació de productes per anar al consum** (triatge segons característiques del producte, segons necessitats dels consumidors, segons restriccions de les àrees de serveis, etc.).
- **Aula d'informàtica** (amb participació de les cases comercials, subministradors de plataformes, etc.). Estudi dels mètodes de comunicació, ús generalitzat de tecnologies de la informació i comunicació (TIC).

Pel que fa a l'assessorament *Sa Granja* ha de comptar amb laboratoris propis i amb acords amb altres laboratoris públics i privats. Conèixer dia a dia l'estat de la terra, dels cultius, dels productes, del bestiar, etc., és prioritari, ja que s'han d'evitar consignes i sí convèncer amb dades, explicades i contrastades.

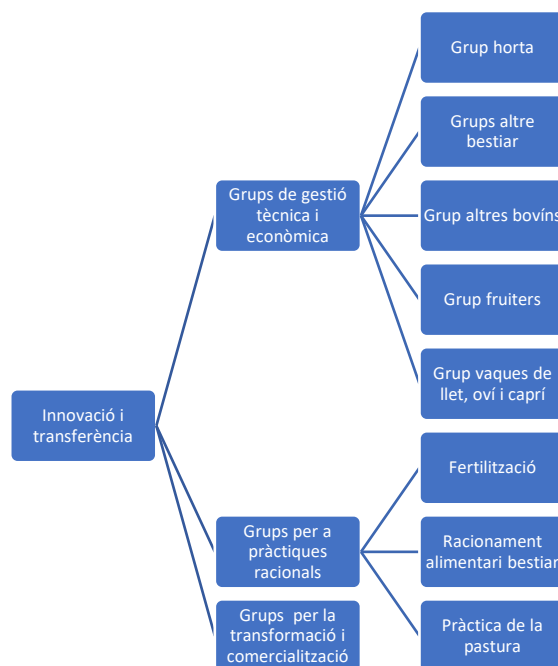
Assessorar i detectar problemes del sector

La millor manera és crear **grups d'afinitat productiva**, en els quals hi participin pagesos i tècnics de diferents sistemes agronòmics, és a dir, importa el què han de produir i no com ho fan. Aquests grups s'integren en **grups de gestió tècnica i econòmica**. La participació dels productors i transformadors en cada grup serà voluntària i la finalitat és trobar els punts essencials de l'activitat, per millorar el producte i la rendibilitat econòmica de l'activitat i l'explotació. Els criteris d'anàlisi tècnic i econòmic i, sobretot, la metodologia han de ser comuns⁵. Dins cada grup de gestió, el pagès s'identifica de manera que només ell i el tècnic ho saben. La confidencialitat és el primer factor a tenir en compte. A les reunions, que en el cas de vaquí de llet tenen una periodicitat anual, es presenten els resultats globals de la gestió i

⁵ Des de 2006 el departament d'Agricultura de la G de Catalunya realitza informes de gestió econòmica emprant una metodologia contrastada, que podem trobar a www.remugants.cat d'accés gratuït i que qualsevol pot adaptar

s'incideix en els punts febles dels mateixos. Dels resultats econòmics es va als resultats tècnics, i entre les discussions s'innova⁶. Una vegada formats els grups de gestió tècnica i econòmica, es pot entrar a la formació de grups específics, com per exemple, el de racionalitzar la pastura⁷, el de racionament alimentari, el de la fertilització de sòls, el de les pràctiques de conreu, etc.

En el següent esquema es pot veure una idea al respecte, s'inclou horta i fruiters, donant entendre que el mètode pot aplicar-se a tots: la innovació i transferència es podria fer amb grups de gestió tècnica i econòmica (per exemple, en el gràfic, horta; fruiters; vaques, oví i caprí; altres bovins; altre bestiar), a continuació entrarien els grups per a pràctiques racionals (per exemple, en el gràfic, fertilització; racionament alimentari del bestiar; pastura racional), i els grups per a la transformació i comercialització.

Objectius dels grups de gestió i de pràctiques

D'entrada s'ha de tenir molt clar que tots els enllaços, directes o circulars, entre les parts de la cadena productiva, experimental, de formació, de consum, etc., no funcionen si no es *preparen els preparadors*, els que han d'enllaçar han de tenir una preparació tècnica i, a la vegada, una preparació en *comunicació per a la innovació*⁸ (cito la pàgina nostra perquè és d'accés gratuït i en ella hi ha totes les referències al tipus de formació per als enllaços).

El paper principal, seguint l'Institut Danès d'Estudis Internacionals, d'aquests dinamitzadors i motors dels diferents grups, seria el de facilitar l'accés dels agricultors, les seves organitzacions i altres agents del mercat a coneixements, tecnologies i informació; fomentar la seva interacció amb associats a la investigació, la ensenyament, agroindústria i altres institucions pertinents; coadjuvar en el disseny de pràctiques i habilitats tècniques, de gestió i organització. I per açò fa falta una bona preparació⁹.

⁶ http://www.remugants.cat/2/gestio_aplicacions_1201471.html

⁷ http://www.remugants.cat/2/curs_racionament_a_menorca_1062976.html

⁸ http://www.remugants.cat/2/teoria_i_practica_372397.html

⁹ <https://www.fao.org/sustainable-food-value-chains/library/detalles/es/c/278471/>

Un exemple que surt en aquest treball, i que pot servir per Menorca: Està en boga de tothom el canvi climàtic, però, més enllà dels discursos, de les manifestacions, dels moviments, la pregunta que s'ha de fer, de cara al món agrari i, en general, és **com lluitar per mitigar el canvi climàtic?**

- Primer de tot: s'ha de millorar la **comprensió dels riscos** i prestar especial atenció a la reducció dels mateixos. Serà necessari negociar i generar confiança pel que fa a l'ús equilibrat i limitat dels diferents recursos naturals comuns de les explotacions agrícoles, com l'aigua, la pastura i els productes forestals. I açò s'ha de fer amb informació, sobre el clima, sobre els pagaments nous pels serveis ambientals, els projectes i les subvencions relacionats amb els programes de crèdits de carboni, les opcions de producció mantenint una quota baixa d'emissions de carboni i les varietats resistents a la sequera o les inundacions, assegurant també l'existència d'un sistema d'informació a la comunitat sobre com afecta el canvi climàtic els microclimes locals, els diversos sistemes de producció, els mercats i en darrera instància els mitjans de vida.
- Segurament, s'associarà la lluita contra el canvi climàtic amb la supervisió, notificació i verificació dels pagaments per els diferents serveis ambientals, i no en respondre de manera directa a les necessitats dels agricultors.
- L'agricultura basada en un baix nivell d'emissions de carboni, també pot comportar canvis als sistemes de producció existents, per exemple, per mitjà dels mètodes de cultiu mínim i l'agricultura orgànica. Actualment es reconeix que la societat té un deute pendent amb els agricultors per aquestes activitats (i teòricament les ha de subvencionar). Pensem que l'agricultura sempre ha donat resposta a les necessitats de la societat, però tot té un cost, i aquest no pot recaure sobre un sector on els canvis són lents, i hi ha d'haver graduació de costos, segons grandària i característiques de l'explotació.

Annex

Definició de Cultius collits en verd (excloses llavors)

Comprèn la superfície de tots els cultius de terres arables collits en verd i destinats principalment a alimentació animal, farratge o producció d'energia renovable, és a dir, cereals, gramínies, lleguminoses o cultius industrials i altres cultius de terres arables collits o utilitzats en verd.

Els "cultius verds" (a diferència dels de "gra sec") s'utilitzen normalment per permetre que pastri el bestiar o per recol·lectar-los verds, encara que també poden recol·lectar-se secs i poden consumir-se en verd o ser sotmesos a algun procés de conservació (ensitjat, fenificat...).

Aquests cultius s'han de cultivar en rotació amb altres cultius, ocupant la mateixa parcel·la durant menys de 5 anys (cultius farratgers anuals o plurianuals).

En general, tota la planta, excepte les arrels, es cull i s'utilitza per a la producció farratgera (farratge) o per a la producció d'energia renovable (per exemple, obtenció de biomassa a partir de blat de moro verd).

Inclou:

- Cereals, plantes industrials i altres cultius de terra arable collits i/o usats verds.
- Cultius no utilitzats a l'explotació, però venuts, ja sigui per a ús directe en altres explotacions agrícoles o per a la indústria.
- Plantes utilitzades a la pròpia finca com a farratge.
- Producció de biomassa a partir de blat de moro verd.
- Plantes utilitzades per a la producció d'energia.

Es distingeixen els grups següents:

- **Farratges verds plurianuals:** Gramínies i pastures temporals per a pasturatge, fenc o ensitjat inclosos en una rotació normal de cultius, i que ocupen el sòl durant almenys una campanya i menys de cinc anys, tant si les sèmres són de gramínies pures com si són de barreges. Abans de tornar a sembrar-se, les superfícies es llauen o treballen profundament o les plantes es destrueixen per altres mitjans com l'ús d'herbicides.
- **Lleguminoses collides en verd:** Superfície de lleguminoses cultivades i collides en verd senceres, principalment per a farratge o per produir energia. Inclou les barreges predominantment de lleguminoses (normalment més del 80 %) amb gramínies, collides en verd o com a fenc sec.
- **Blat d'indi collit en verd** (blat d'indi farratger): Tots els tipus de blat d'indi cultivat principalment per a ensitjar (panotxa sencera, parts de la planta o planta sencera) i no collit per a la producció de gra.
- Cereals collits en verd (excepte blat de moro farratger) cultivats i collits en verd com a planta sencera per a farratge o per a la producció d'energia renovable (producció de biomassa).
- Altres cultius anuals collits en verd (colza, gramínies, gira-sols...): Altres cultius anuals o plurianuals (menys de cinc anys) destinats principalment a farratge i collits en verd. Així mateix, les restes de cultius no classificats en una altra part, quan la collita principal s'ha destruït però els residus encara es poden utilitzar (com a farratge o per a la producció d'energia renovable).